

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Кучай Тетяни Петрівни про дисертаційне дослідження Андросенка Артема Олександровича на тему: «Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки», що представлено на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Сучасний етап реформування вітчизняної системи освіти передбачає істотне розширення змістового поля професійної діяльності педагогів закладів освіти всіх рівнів. Знання предмета й опанування методики його викладання вже недостатньо для викладача, щоб мати високий рівень професійної компетентності. Досвід роботи педагогічних університетів показує, що однією з вагомих проблем сучасної освітньої системи є недостатній рівень підготовленості педагогів до діяльності в умовах, що вимагають самостійного прийняття оптимальних педагогічних рішень.

Відомо, що освітня практика сьогодення вимагає від педагога вміння самостійно та науково обґрунтовано організовувати освітній процес, мати високий рівень розвитку педагогічної майстерності, що передбачає дотримання вимог педагогічної етики, професійної самовідданості, педагогічної справедливості, оптимізму тощо. Усе зазначене свідчить про те, що розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти в умовах освітніх трансформацій потребує суттєвого вдосконалення. У зв'язку із цим особливої актуальності набуває дослідження розвитку цього феномену в майбутніх учителів трудового навчання і технологій, зокрема й у процесі магістерської підготовки. Технологічна освітня галузь має значний потенціал для розвитку педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка за темою кафедри технологічної і професійної освіти «Підготовка фахівців у закладах вищої освіти в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0122U002010) та кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва «Розвиток педагогічної майстерності педагога професійного навчання в умовах освітніх трансформацій» (номер державної реєстрації 0019U000357).

Тему дисертації затверджено вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 3 від 20.10.2021) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 5 від 30.11.2021).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертантом на основі аналізу законодавчої бази, наукової філософської, методологічної, психолого-педагогічної та культурологічної літератури виявлено стан розробленості проблеми розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки, з'ясувати її сутність і окреслити структуру; визначено критерії, показники та рівні розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки; визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки; розроблено модель і навчально-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки; експериментально перевірено ефективність запропонованих педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки.

Нові факти, одержані здобувачем

У дисертаційному дослідженні – *вперше* виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки (підвищення мотивації до розвитку педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти; запровадження завдань до практичної підготовки, що сприяють розвитку педагогічної майстерності майбутніх фахівців; удосконалення змісту підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій у закладах вищої педагогічної освіти, спрямованого на розвиток їхньої педагогічної майстерності; застосування інноваційних технологій навчання у фаховій підготовці майбутніх учителів трудового навчання і технологій); розроблено модель розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки, що охоплює чотири взаємопов'язані блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, принципи), суб'єктний (науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти (магістранти), змістово-технологічний (компоненти, зміст, етапи розвитку педагогічної майстерності, педагогічні технології, форми організації освітнього процесу, засоби навчання, методи) та оцінювально-результативний (критерії,

показники та рівні розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій, результат); розроблено навчально-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки, що становить сукупність навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, засобів навчання, спрямованих на реалізацію педагогічних умов і функціонування моделі розвитку досліджуваного феномену;

уточнено:

– сутність поняття «педагогічна майстерність майбутніх учителів трудового навчання і технологій», яку потрактуємо як інтегративну якість особистості, що базується на гармонійному поєднанні системи психолого-педагогічних, методичних і предметних знань, умінь, навичок, досвіду педагогічної діяльності, мотивів, цінностей, особистісних якостей (гуманістична спрямованість, ерудиція, справедливість, толерантність, принциповість, людяність, відповідальність, прагнення до самоорганізації, самоосвіти й саморозвитку тощо) і виявляється в її новаторстві, творчості, мобільності та спроможності до успішного розв'язання завдань технологічної освіти учнів;

– структуру педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій, уточнення полягає у виокремленні компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексійний);

– критерії (мотиваційно-ціннісний, світоглядно-когнітивний, діялісно-технологічний, особистісно-рефлексійний), показники та рівні (початковий, середній, достатній, високий) розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки; уточнення полягає у визначенні окреслених категорій згідно з метою педагогічного дослідження;

удосконалено:

– навчально-методичний супровід процесу розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання та технологій в умовах магістерської підготовки; удосконалення полягає в доповненні змісту підготовки здобувачів освіти, визначенні специфічних принципів, доборі інноваційних технологій, форм і методів розвитку досліджуваної якості майбутніх фахівців;

подальшого розвитку набули:

– теоретичні положення щодо розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої педагогічної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням у ході її виконання методології, адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета, застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, а також практичним упровадженням дослідницьких результатів.

Сформована автором джерельна база характеризується різноманітністю та достатньою повнотою, що слугує безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи.

Науковий апарат, як засвідчує аналіз дисертації, визначено коректно, він відповідає вимогам до дисертацій і є достатнім для розв'язання окреслених у роботі завдань.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами. Він відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні й упровадженні в освітній процес професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій за ОС «Магістр» у закладах вищої педагогічної освіти навчально-методичного супроводу розвитку їхньої педагогічної майстерності, що передбачає доповнення змісту освітніх компонентів («Інноваційна педагогіка», «Методика технологічної освіти», «Дослідження в технологічній освіті», «Інформаційні технології в дослідницькій діяльності») та завдань до педагогічних практик («Науково-педагогічна в закладах загальної середньої або передвищої освіти (на робочому місці вчителя технологій)», «Науково-дослідницька») складником, спрямованим на розвиток педагогічної майстерності; авторського вибіркового освітнього компонента «Педагогічна майстерність учителів технологій» (навчальна й робоча програми, силабус, конспекти лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи здобувачів освіти, система оцінювання навчальних досягнень студентів тощо); авторського навчально-методичного посібника «Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій»; методичних розробок занять, виховних заходів; діагностичного інструментарію для визначення рівнів розвитку компонентів педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 172 від 21.01.2025), Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (довідка № 05-16/151 від 30.12.2024), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 61-н від 12.12.2024), Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (довідка № 972/01-50/02 від 04.03.2025).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення теоретичних і методичних засад фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій; підготовки посібників, програм освітніх компонентів; у системі післядипломної педагогічної освіти; у професійній діяльності вчителів ЗЗСО та науково-педагогічних працівників ЗВО, які здійснюють підготовку фахівців за предметною спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання і технології).

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (усього 435 найменувань, з них 29 іноземними мовами) та 22 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 345 сторінок, із них 197 сторінок основного тексту. Робота містить 15 таблиць, 10 рисунків.

Так, у вступі обґрунтовано актуальність та доцільність виконаного дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання і методи дослідження; висвітлено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження; представлено апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі зроблено аналіз нормативно-правових документів, наукових праць, освітніх програм предметної спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) другого (магістерського) рівня вищої освіти низки закладів вищої освіти України, навчальних планів, робочих програм дисциплін дав змогу визначити стан розробленості проблеми розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки. Встановлено, що різні аспекти розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій досліджували вітчизняні й зарубіжні науковці, але в контексті освітніх трансформацій окреслена проблема потребує суттєвого вдосконалення.

Зазначено, що система професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти має бути спрямована на забезпечення якісного формування конкурентоспроможних учителів, які володіють високим рівнем компетентностей, розвиненими особистісними якостями й педагогічною майстерністю.

Актуальність проведення наукового дослідження ґрунтується на тому, що майбутні вчителі трудового навчання і технологій повинні глибоко усвідомлювати місце і роль освітніх процесів у світовому культурному просторі, поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання й практичну підготовленість, мати здатність до здійснення педагогічної діяльності на засадах професіоналізму та володіти високим рівнем розвитку педагогічної майстерності. Наразі питання розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки в науково-педагогічній літературі висвітлено недостатньою мірою. Необхідним є з'ясування теоретичних і методичних основ розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій, що забезпечить організацію результативної освітньої діяльності в закладах загальної середньої освіти.

На основі аналізу підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників до визначення поняття «педагогічна майстерність» розкрито сутність базового конструкту дослідження: педагогічна майстерність майбутнього вчителя трудового навчання і технологій – *це інтегративна якість особистості, що базується на гармонійному поєднанні системи психолого-педагогічних, методичних і предметних знань, умінь, навичок, досвіду педагогічної діяльності, мотивів, цінностей, особистісних якостей (гуманістична спрямованість, ерудиція, справедливість, толерантність, принциповість, людяність, відповідальність, прагнення до самоорганізації, самоосвіти й саморозвитку тощо) і виявляється в її новаторстві, творчості, мобільності та спроможності до успішного розв'язання завдань технологічної освіти учнів.*

Структуру педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій визначено як сукупність *мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та особистісно-рефлексійного* компонентів.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується ступенем сформованості мотивів, потреб, цінностей майбутніх учителів трудового навчання і технологій, що визначають їхнє ставлення до педагогічної діяльності, розуміння її значущості, проявляється в прагненні підпорядковувати всі професійні дії інтересам та потребам учнів на уроках трудового навчання і технологій.

Когнітивний компонент педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій є результатом їхньої пізнавальної діяльності та охоплює психолого-педагогічні, методичні й предметні знання, а також знання про сутність, структуру й технології розвитку педагогічної майстерності, методичні засади розвитку педагогічної майстерності.

Діяльнісний компонент розглядаємо як практичний складник педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій, що характеризується низкою методичних умінь організації та проведення уроків технологій, володінням методикою розвитку педагогічної майстерності, а також уміннями розв'язувати нестандартні педагогічні завдання та ситуації.

Особистісно-рефлексійний компонент проявляється в наявності особистісних якостей щодо педагогічної майстерності (гуманістична спрямованість, ерудиція, справедливість, толерантність, принциповість, людяність, відповідальність), умінні здійснювати рефлексію педагогічної діяльності, вносити корективи в процес розвитку власної педагогічної майстерності.

Усі структурні компоненти педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій є взаємопов'язаними, взаємозалежними і взаємозумовленими, що забезпечує її цілісність.

З урахуванням виокремлених компонентів розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій для виявлення рівнів розвитку досліджуваної якості визначено такі критерії: *мотиваційно-ціннісний* (показники: наявність мотивації до розвитку власної педагогічної майстерності; ціннісне ставлення до педагогічної діяльності, розуміння її значущості; прагнення підпорядковувати всі професійні дії інтересам та потребам учнів на уроках трудового навчання і технологій); *світоглядно-когнітивний* (показники: система предметних, психолого-педагогічних, методичних знань; ґрунтовні знання про сутність, структуру та технології розвитку власної педагогічної майстерності; знання методичних засад розвитку педагогічної майстерності); *діяльнісно-технологічний* (показники: методичні вміння організації і проведення уроків технологій; володіння методикою розвитку педагогічної майстерності; уміння розв'язувати нестандартні педагогічні завдання та ситуації); *особистісно-рефлексійний* (показники: наявність особистісних якостей (гуманістична спрямованість, ерудиція, справедливість, принциповість, відповідальність тощо); уміння здійснювати рефлексію педагогічної діяльності; уміння вносити корективи в процес розвитку власної педагогічної майстерності).

На основі виділених показників схарактеризовано рівні розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій: *початковий, середній, достатній, високий*.

У другому розділі у ході педагогічного дослідження за допомогою методу експертного оцінювання визначено педагогічні умови, що забезпечують розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки, а саме: підвищення мотивації до розвитку педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти; запровадження завдань практичної підготовки, що сприяють розвитку педагогічної майстерності майбутніх фахівців; удосконалення змісту підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій у закладах вищої педагогічної освіти, спрямованого на розвиток їхньої педагогічної майстерності; застосування інноваційних технологій навчання у їхній фаховій підготовці.

З метою досягнення поставленої в педагогічному дослідженні мети спроектовано модель розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки, що складається з чотирьох блоків: методологічно-цільового, суб'єктного, змістово-технологічного та оцінювально-результативного.

Методологічно-цільовий блок окреслює основну мету (розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки закладів вищої освіти), завдання (формування мотивації до розвитку власної педагогічної майстерності та ціннісного ставлення до педагогічної діяльності; набуття системи предметних, психолого-педагогічних, методичних знань та вмінь розвитку педагогічної майстерності й проведення уроків технологій; формування особистісних якостей (гуманістична спрямованість, ерудиція, справедливість тощо) та вмінь здійснювати рефлексію й корекцію педагогічної діяльності), методологічні підходи (системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний, технологічний), принципи: загальнодидактичні (науковості, доступності, наочності, взаємозв'язку теорії з практикою, міцності й системності знань, розвивального і виховувального навчання тощо), специфічні (взаємозумовленості освіти і творчого розвитку особистості, самоорганізації, цифровізації навчання).

Суб'єктний блок охоплює суб'єктів освітнього процесу – науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти (магістрантів).

Змістово-технологічний блок містить компоненти педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексійний); зміст розвитку педагогічної майстерності; етапи розвитку зазначеного

феномену (мотиваційно-цільовий, діяльнісний, діагностичний); педагогічні технології (цифрові, дистанційного навчання, штучний інтелект, ігрові, кейс-технології); форми організації освітнього процесу (дискусійні (проблемні лекції, практичні, семінарські й лабораторні заняття), інтерактивні (кейс-ситуації, круглі столи, майстер-класи, тренінги тощо)); методи: узвичаєні (словесні, наочні, практичні, репродуктивні), інноваційні (евристичне навчання, імітаційно-ігрові, діалогічні, інтерактивні, проблемні, дослідницький тощо); засоби навчання (навчальні посібники, фахові періодичні видання, електронні інформаційні ресурси, презентації, відеоматеріали, тести тощо).

Оцінювально-результативний блок репрезентує критерії, показники, рівні та результат – позитивну динаміку рівнів розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки.

Функціонування моделі розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій забезпечує низка відібраних та теоретично обґрунтованих педагогічних умов.

Задля впровадження авторської моделі в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти розроблено навчально-методичний супровід розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки, що охоплює вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій: доповнення окремих тем освітніх компонентів «Інноваційна педагогіка», «Методика технологічної освіти», «Дослідження в технологічній освіті», «Інформаційні технології в дослідницькій діяльності» та ін. питаннями, що стосуються розвитку педагогічної майстерності майбутніх фахівців; упровадження дисципліни за вибором «Педагогічна майстерність учителів технологій»; розроблення завдань з розвитку педагогічної майстерності для програм педагогічної практики; підготовка авторського навчально-методичного посібника «Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій».

У третьому з метою забезпечення перевірки ефективності педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки було проведено дослідно-експериментальну роботу.

Аналіз результатів педагогічного експерименту, отриманих на констатувальному етапі, відображає сучасний стан рівнів розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Констатовано, що розвиток компонентів педагогічної майстерності здобувачів освіти експериментальної та контрольної груп перебуває переважно на

середньому та достатньому рівнях. Найбільша кількість здобувачів вищої освіти, що мають низький і середній рівні, розподілилася за когнітивним та діяльнісним компонентами, що свідчить про слабкі знання щодо педагогічної майстерності майбутніх педагогів та недостатні практичні вміння, навички їх використання в педагогічній діяльності.

Під час організації та проведення формувального експерименту освітній процес з майбутніми вчителями трудового навчання і технологій в експериментальних групах організовувався з урахуванням виокремлених у дисертації педагогічних умов. Методика їх реалізації спрямовувалася під час фахової підготовки на розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій.

Ефективність упровадження в освітній процес ЗВО педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки визначалася за допомогою методів аналізу результатів освітньої діяльності, анкетування, тестування, методу експертного оцінювання, різних методик. За допомогою контрольного авторського тесту з використанням методів статистичного та порівняльного аналізу було зафіксовано позитивну динаміку розвитку педагогічної майстерності майбутніх педагогів в умовах магістерської підготовки в експериментальній групі наприкінці педагогічного експерименту.

Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту дозволяє стверджувати, що відбулися суттєві позитивні зрушення в рівнях розвитку зазначеної якості. Так, результати тестування показали зменшення кількості респондентів, які перебувають на початковому і середньому рівнях розвитку мотиваційно-ціннісного компонента педагогічної майстерності. Таких респондентів стало в ЕГ 36,5 % (на початку експерименту було 51,7 %). Значного поліпшення зазнали достатній і високий рівні розвитку цього компонента педагогічної майстерності магістрантів, що збільшилися до 63,5 % (на початку експерименту було 48,3 %).

Суттєво збільшилася частка здобувачів вищої освіти, що мають високий рівень розвитку когнітивного компонента педагогічної майстерності: на початку експерименту було 18,8 %, стало – 27,0 %, водночас відсоток респондентів з початковим рівнем зменшився з 20,0 % до 14,1 %.

Результати аналізу експериментальних даних показали суттєві зміни в рівнях розвитку діяльнісного компонента педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Зокрема, на 10,6 % і 4,7 % зменшилася частка здобувачів освіти ЕГ, які перебувають на початковому і

середньому рівнях відповідно, тоді як частка магістрантів із достатнім і високим рівнями розвитку цього компонента педагогічної майстерності збільшилася на 5,9 % і 9,4 % відповідно.

Запропонована методика розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки також позитивно вплинула на зрушення в рівнях розвитку особистісно-рефлексійного компонента зазначеної якості.

При цьому в контрольній групі простежуємо несуттєву динаміку зростання.

З метою порівняння отриманих даних (вибірок) контрольної та експериментальної груп (між контрольною та експериментальною групами на вихідному контролі та між експериментальними групами на вхідному і вихідному контролі) був застосований статистичний метод (критерій Пірсона χ^2). Зафіксовано суттєву різницю під час отримання вибірок контрольної та експериментальної груп, що свідчить про не випадковість підвищення рівня розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки.

Таким чином, отримані висновки дозволяють стверджувати, що виокремлені й теоретично обґрунтовані педагогічні умови, навчально-методичний супровід процесу розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки є ефективними, дієвими, а тому їх упровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти є доцільним.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації.

Експертиза тексту наукового дослідження та його результатів (висновків, пропозицій та рекомендацій) дає підстави стверджувати, що А. Андросенком було дотримано загальних вимог та вимог академічної доброчесності. Дисертантом відповідним чином оформлені посилання на наукові та документальні джерела, статистичні матеріали. Анотація поданого дисертаційного дослідження є чіткою характеристикою роботи, відображає мету та новизну наукової праці. Зміст анотації адекватно відображає результати виконаної дослідницької роботи, не містить інформації, яка була б відсутня у тексті дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

В цілому, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень і зауважень до змісту роботи:

1. Науково цінним у дисертації є узагальнення різноаспектного розв'язання проблеми розвитку педагогічної майстерності у вітчизняній науці. Водночас, на нашу думку, доцільно було б деталізувати стан розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів у закордонних закладах вищої освіти.

2. На с. 68 дисертації автор під час опису змісту особистісно-рефлексійного компонента педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій стверджує, що зазначений компонент реалізується в наявності в майбутніх фахівців таких особистісних якостей, як гуманістична спрямованість, ерудиція, справедливість, толерантність, принциповість, людяність, відповідальність. Проте в роботі не конкретизовано, чому акцентовано саме на цих якостях особистості.

3. Під час характеристики відібраної четвертої педагогічної умови – застосування інноваційних технологій навчання у фаховій підготовці майбутніх учителів трудового навчання і технологій – дисертант детально описує технологію дистанційного навчання, наголошує на таких її перевагах, як зручність, інтерактивність, географічна необмеженість, гнучкість, модульність, економічна ефективність тощо. Проте негативні аспекти зазначеної технології залишилися поза увагою автора. На нашу думку, їх варто розуміти й уникати під час імплементації її технології дистанційного навчання в освітній процес ЗВО.

4. Нам імпонують запропоновані дисертантом кейс-технології, рекомендовані для використання магістрантами на уроках технологій під час педагогічної практики. Уважаємо їх ефективним інструментом розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій. Акцентуємо на тому, що в додатку К подано тематику таких кейсів. На нашу думку, практичну цінність дисертації посилили б їх приклади в тексті роботи.

Однак, викладені зауваження та побажання, що мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані в подальшій науковій роботі дисертанта, не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

За матеріалами дисертації опубліковано 41 наукову працю (з них 36 одноосібні): 2 статті в міжнародних періодичних виданнях, що індексуються в наукометричних базах Scopus та Web of Science; 5 статей у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук (категорія «Б»); 1 навчально-методичний посібник; 1 розділ колективної монографії, 30 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 2 публікації, що додатково відображають результати дослідження.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація Андросенка Артема Олександровича на тему «Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів трудового навчання і технологій в умовах магістерської підготовки» за актуальністю і глибиною, рівнем узагальнення та обсягом, повнотою викладу її основних результатів, відповідає вимогам спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Андросенко Артем Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології, початкової,
дошкільної освіти та управління закладами освіти
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

Т. П. Кучай

Підпис Т. П. Кучай завіряю.

Зав. відділом кадрів

Закарпатського угорського інституту

ім. Ференца Ракоці II

Г. Рейплік